

הגמרא שיכול להביא מבית שבחצר אחרת אל חצירו.

ולכן מקשינן: והאמרת ברישא דאין מפנין כלל, אפילו מבית לבית, וכל שכן שאין מפנים מבית שבחצר אחרת לחצר שלו.

ומתריצין: אמר אבוי: סיפא, שמפנה לחצירו — אתאן להתיר לפנות מביתו רק לבית אחר שבאותה חצר, שאין בפינוי כזה טירחא, וגם הוי בצינעא בתוך החצר⁽⁸⁰⁾.

שנינו במשנה: ואין מביאין כלים מבית האומן.

אמר רב פפא בדיק לן רבא, אם נדע לתרץ קושייתו, וכך שאל:

תנן במשנתנו אין מביאין כלים מבית האומן.

ורמינהו: מוליכין ומביאין כלים מבית האומן, ואף על פי שאינן לצורך המועד.

ושנינן ליה: כאן שהתירו להביאם, מדובר בארבעה עשר בניסן, בערב פסח האסור במלאכה, אך מותר להביא בו כלים היות והוא עדיין חול, ואין איסור טירחא.

וכאן דאסרו להביא כלים, בחולו של מועד⁽⁸¹⁾.

איבעית אימא, הא דאסרו והא דהתירו, שניהם בחולו של מועד נאמרו, והחילוק הוא:

כאן שאסרו להביאם במאמינו לאומן שלא יגנוב ולא ידרוש תשלום פעמיים ואין צורך לקחת הכלים מביתו.

וכאן התירו להביא בשאינו מאמינו לאומן, וצריך לקחת הכלים מפניו.

והתניא בברייתא סיוע לחילוק זה: ⁽⁸²⁾ יג-ב

מביאין כלים מבית האומן אם נצרכים

אלא שניהם בחצר אחת. ואם כן, דינו חמור יותר מאיסור הפינוי שלמדנו ברישא.

80. מבאר הנמוקי יוסף, שאינו צריך לעבור דרך רשות הרבים, ועל כן מותר, שאין בפינוי זה טורח, ואינה נעשית בפרהסיא.

81. השיטה מבאר, שבמועד אסרו גם דברים שאינם מלאכה, מפני הטורח שבהם, אבל בערב הפסח [שהוא חול], לא אסרו לטרוח בו, ורק דבר שיש בו משום מלאכה, אסרוהו, ומשום כך לא אסרו בו לפנות, שהרי יסוד איסורו מפני הטורח.

82. הקשה הריטב"א, למה הוצרך להביא ראיה

מברייתא לחילוק זה, והלא שנינו בפירוש במשנתנו, שאם חושש לכליו, מותר להביאם. ותירץ, שאמנם התרנו במשנתנו להביאם, כשחושש לכליו מפני הגנבים, אבל אין ללמוד מזה להתיר כשאינו מאמינו, מפני שחשש זה שיקחם האומן לעצמו, רחוק הוא, ועוד, שהרי יכול להעמיד עליו עדים, שיראו שנתן לו שכרו,

אבל בברייתא התרנו בפירוש גם באופן זה. ומה שהתירה הברייתא ברישא להביאם לצורך המועד, פירש בשו"ע הרב [רנב יג], שבמועד שהוא איסור קל משבת, לא חששו למראית העין, על כל פנים כשיש בזה משום צורך המועד. ויש דנים להתיר לפי דבריו לשטוח כבסים במועד, אף על פי שבשבת אסרוהו מפני מראית העין, שיחשדו בו שכיבסם באיסור.

למועד, כגון כד מבית הכדד [עושה הכדים],
וכוס מבית הזנג.

אבל לא מביאין צמור מבית הצבע, שאין בו
צורך המועד.

וגם לא מביאין כלים מבית האומן, כשאינם
לצורך המועד.

ואם אין לו לאומן מזה יאכל — נותן לו
שכרו⁽⁸³⁾, ומניחו את הכלי אצלו בביתו של
האומן.

ואם אינו מאמינו לאומן — מניחו בבית
הסמוך לו.

ואם חושש להם שמא יגנבו מהמקום הסמוך
לאומן — מביאין בצנעא בתוך ביתו⁽⁸⁴⁾.

ומבואר בברייתא זו, שהחילוק אם מותר
להביאן או לא תלוי בנאמנותו של האומן.

ועדיין מקשינין: אמנם תרצת את השאלה
למה במשנה בפסחים אמרו שמביאין כלים
מבית האומן, בעוד ששנינו במשנתנו שאין

מביאים.

אך עדיין תחילת המשנה שם, ששנינו:
מוליכין כלים לבית האומן — קשיא!

דהרי במשנתנו קתני שאין מביאין מבית
האומן, וכל שכן שאין מוליכין אל האומן,
שודאי יחדוהו שיעשה מלאכה, ואין
ההולכה אליו צורך המועד!

ולכן חוזרת הגמרא מהחילוק התלוי
בנאמנות האומן.

אלא, מחזורתא שהחילוק הוא כדשניין
מעיקרא, שבמועד אסור, ובערב פסח מותר,
אפילו להוליך.

מתניתין:

א. מחפין את הקציעות בקש. תאנים ששטחו
אותן בשדה ליבוש, מותר לכסותן בקש מפני
הגשמים⁽⁸⁵⁾.

רבי יהודה אומר: אף מעביין אותן, על ידי

לאסור בזה מפני מראית העין.

85. בירושלמי מבואר, שאין טעם האיסור מפני
הטורח שבדבר, והוכיחו כן, ממה שלמדנו לענין
שבת, שמותר לכסות אבנים במחצלת [עיינן שבת
מג], ולכן פירשו בירושלמי, שהוא צריך לקצוץ
ענפים מן המחובר לצורך זה, והנידון הוא משום
איסור קוצר.

אולם בשיטה פירש הטעם משום טירחא
יתירה. והוסיף לבאר, שאף על פי שרבי יהודה
החמיר לעיל בטעינת הזיתים, ולא התיר אלא
קורה ראשונה, זהו דוקא לענין מלאכה גמורה,
שאמנם התרנו לעשותה בדבר האבד, מכל מקום
יש להצריך לעשותה בשינוי, אבל דבר שאינו

83. כתב המגן אברהם [תקלד ז], שבעצם נתינת
השכר, אין כל איסור, שאין זה נחשב למשא
ומתן, ולכן אפילו כשיש לו מה יאכל, יש להתיר
לו לשלם שכרו. ומה שנקט "ואם אין לו מה
יאכל" הוא משום הסיפא, שאם אינו מאמינו,
מותר לו להביא את כליו, והיתר זה נאמר דוקא
כשאין לו מה יאכל, אבל אם יש לו לאכול, לא
נתיר לו בחינם לטרוח בהבאת הכלים, וממילא
לא יתן את שכרו. [ואיסור "בל תלין שכרו" לא
יתכן בקבלנות, כל זמן שלא נטל מהאומן את
מלאכתו. עיינן חו"מ שלט ו].

84. המגן אברהם ביאר הטעם, שאין הכל
יודעים שאין לאומן זה מה לאכול, ועל כן יש

שמחפים אותן בהרבה קש, חיפוי עב.

בצינעא.

ב. מוכרי פירות, כסות וכלים, מוכרים
בצנעא לצורך המועד⁽⁸⁶⁾.

גמרא:

שנינו במשנה מחפין קציעות.

פליגי בה רבי חייא בר אבא ורבי אסי.

ותרווייהו אמרו כל אחד שיטתו משמיה
דחזקיה ורבי יוחנן.

חד אמר: מחפין היינו אקלושי, שמכסהו
בגבעולי קש רחוקים זה מזה, והכסוי קלוש
ואינו גמור.

ואילו מה שאמר רבי יהודה מעבין היינו
אסמוכי כיסוי סמך, בגבעולים צפופים.

וחד אמר: מחפין היינו בין אקלושי בין
אסמוכי. ואילו מעבין היינו שמכנסים את כל

ג. הציידין של חיות ועופות, והדשושות,
אנשים הדשים חיטים לדייסה, והגרופות,
אנשים הטוחנים פולים לגריסים – עושין
מלאכתן בצנעא, אפילו שעושין רק לצורך
המועד⁽⁸⁷⁾.

וטעמו של החיוב לעשות בצנעא, כיון
שעושין בכמות גדולה לרבים, יאמרו שעוסק
במלאכתו שלא לצורך המועד.

אך מי שאינו אומן מותר לו לעשות גם
בפרהסיא, היות שניכר שעושה לצורך
המועד.

רבי יוסי אומר: הם האומנים החמירו על
עצמן, ואינם עושין מלאכתם במועד אפילו

ועיין בתשו' חתם סופר [אהע"ז ב קעג] שביאר
הענין יפה. ולפי זה נצטרך לומר, שכל דבר
הנמכר לצורך יומו, אין בזה גם כן משום זלזול
המועד, שהדבר ניכר מצד עצמו, שהם עסוקים
בהכנת צרכי המועד. ויעויין בבית מאיר [סוף
תקלא] מה שביאר בדעת המרדכי.

וכתב המגיד משנה [יו"ט ז כג], שדין זה
שהצריכו צינעא במכירתם, אינו אלא באותם
אנשים הרגילים למכור בכל השנה, וכמו
שמדוקדק מלשון המשנה "מוכרי פירות", שאם
ימכרו בפרהסיא, יהיה נראה שהם עסוקים
במלאכתם כדבר יום ביומו, אבל אדם שאין
אומנותו בכך, מוכר אפילו בפרהסיא. שמכל
מקום ניכר שהוא מוכר לצורך המועד. כן ביאר
הפמ"ג.

87. כתב המגיד משנה [שם ט], שגם דין זה

אסור אלא משום טורח, כחיפוי הקציעות בקש,
אין צורך לעשותו בשינוי. והסברא לחלק בזה,
שענין שינוי מועיל שלא יהיה שם מלאכה על
פעולה זו, אבל לענין הטירחא אין חילוק אם
הוא כדרכו או בשינוי. ויעויין בירושלמי הדן
בקושיא זו.

86. רש"י מפרש, מפני החשד, שיסברו אחרים
שהוא לוקח שלא לצורך המועד. וכן הוכיח
הקרן אורה ממה שמבואר בהמשך הסוגיא,
שהתירו למוכרי תבלין למכור לצורך המועד,
ואפילו בפרהסיא, ומשום שדברים אלו אין
רגילות לקנותם אלא לצורך אותו היום, ולכן לא
יתכן לאסור מפני החשד. אבל אם גדר האיסור
בפרהסיא הוא מפני זלזול המועד שיש במכירה,
אין סברא לחלק בכך.

אולם הרמב"ן כתב ששני הטעמים נכונים.

הקציעות למקום אחד ועושה אותו כמין כרי.

ומביאה הגמרא ראייה לביאור השני:

תניא נמי הכי: מעבין, עושה אותו כמין כרי, דברי רבי יהודה.

שנינו במשנה: מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעא. רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמן.

איבעיא להו: במה הן החמירו על עצמן?

האם החמירו יותר ממה שאמרו חכמים, והיינו, דלא הוה עבדי כלל.

או דילמא, שרבי יוסי חולק על תנא קמא, ואומר שכל זה דהוה עבדי בצנעא, הוא

חומרא של בעלי אומניות, ואם רוצים יעשו אף בפרהסיא. ובא רבי יוסי להקל.

תא שמע, שרבי יוסי אמר שהחמירו יותר מחובתן, מהא דתנן:

א. מוכרי פרות כסות וכלים במועד, מוכרין בצנעא לצורך המועד.

רבי יוסי אומר: תגרי טבריא — הן החמירו על עצמן שלא יהיו מוכרין כל עיקר⁽⁸⁸⁾.

ב. צדי חיות ועופות ודגים⁽⁸⁹⁾, צדין בצנעא לצורך המועד⁽⁹⁰⁾.

רבי יוסי אומר: צדי עכו, הן החמירו על עצמן שלא יהו צדין כל עיקר.

ג. דשושי חילקא טרגים וטיסני — שיבוארו

אינו אלא באומנים של אותה מלאכה, שהם צריכים לעשות מלאכה רבה, כדי להספיק לכל, ועל כן הצריכו שיעשו בצנעא, אבל שאר כל אדם יכולים לעשות אפילו בפרהסיא.

88. הרמב"ם כתב בפירושו המשנה שאין הלכה כרבי יוסי. ובירושלמי נראה הטעם, כיון שמנהג זה יש בו עקירת שמחת יום טוב, על כן אינו חשוב מנהג לאסור.

89. הרמב"א [תקלג ד"ה] כתב, שצידי דגים מותרים לצוד בפרהסיא, ואין דינם שיהו לצידי חיות ועופות. וטעמו, שאין דרך לצוד דגים אלא לצורך אותו היום, שלמחר יתקלקלו, ואם כן יש לדמותם למוכרי תבלין, שנלמד לקמן בגמרא, שהם מותרים למכור בפרהסיא. ומקור דינו הוא מדברי המרדכי, שהוכיח כן ממה שלמדנו לעיל [יא], שרבא התיר לבני פומבדיתא לצוד דגים מהנהר שיצאו ממנו מימיו, לצורך המועד, אף על פי שהיה הדבר בפרהסיא.

וכתב בביאור הגר"א, שהם לא היו גורסים בכרייתא זו, "ודגים", אבל לפי גירסתנו, מפורש הדבר לאיסור.

והמגן אברהם השיג על פסק זה מטעם אחר. שלפי מה שנתבאר בשם המגיד משנה, שכל האיסור בפרהסיא אינו נאמר אלא לאומניהם, אם כן אין להוכיח כלל מהגמרא לעיל הנ"ל.

ולפי דברי המג"א והגר"א נצטרך לחלק לכאורה בין מלאכה גמורה, כצידת דגים, שאסורה בפרהסיא, אף על פי שאינה אלא לאותו היום, למקח וממכר, שהתירו באופן זה, כמוכרי תבלין.

ויעויין בביאור הלכה, שאין למחות ביד הנהיגין למכור דגים בפרהסיא לצורך המועד.

90. הנה הברייתא דנה במלאכת הצידה שבזה. ורש"י במשנתנו פירש שהנידון הוא לענין המכירה, אולם שניהם אמת. כן כתב המשנ"ב [שם כד].

להלן — דוששין בצינעא לצורך המועד.

רבי יוסי אומר: דשושי צפורי, הן החמירו על עצמן שלא יהיו דוששין כל עיקר.

ומבואר בכרייתא שרבי יוסי לא בא להקל, אלא לומר שהאומנים החמירו על עצמם יותר ממה שהתירו חכמים לעשות בצנעא, ולא עבדו כלל במועד.

אמר אבוי, מה הם סוגי הדשושות המוזכרים בכרייתא:

חילקא — שוברין גרעין חיטה חדא לתרתיה. טרגים — חדא גרעין שוברים לתלת.

טיסני — חדא לארבעה.

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר: חילקא היא כונתא, כוסמת.

מיתבי לרב דימי מהמשנה במסכת מכשירין [פרק ו משנה ב]:

אין אוכלים נטמאים ב"טומאת אוכלים" אלא אם כן "הוכשרו" [נהיו ראויים] לקבל טומאה על ידי ביאת משקים עליהם.

וקיימא לן שהסולת, כשלא בללו אותה במים, מקבלת טומאה רק אם היא של בני כרכים, היות ובני כרכים שורין אותה במים כדי לנקותה, וקיבלה אז "הכשר" לקבל טומאה.

אך בני כפרים לא מקפידין על הסולת שתהיה נקיה, ואצלם היא אינה מקבלת טומאה, כיון שלא הוכשרה לקבלת טומאה על ידי ביאת משקים עליה.

אבל חילקא, טרגים וטיסני — טמאין בכל מקום.

כי חילקא וטרגים וטיסני אי אפשר לעשותם ללא שריה מוקדמת במים, ולכן הם מקבלים טומאה גם בכפרים,

ועתה מסבירה הגמרא את קושייתה לרב דימי:

בשלמא למאן דאמר, אבוי לעיל, שחילקא וטרגים וטיסני הם חלוקה של גרעין חדא לתרתיה, לתלת, ולא רבעה חלקים — מובן שמשום הכי טמאין בכל מקום, היות דאתכשור, שהרי הם נישרו במים לצורך חילוקם לחלקים.

אלא למאן דאמר, רב דימי, שחילקא היא כונתא [כוסמת], תיקשי: אמאי טמאין גרגירי הכוסמת הטחונים בכל מקום? הא לא איתכשור!

שהרי כוסמת נדושת גם בלי שרייה במים!

ומתרצינן: לעולם חילקא היא כוסמת.

וזה שצריכין לשרותה במים ומקבלת טומאה, הוא בכגון דמיקלפן, בכוסמת שקילפו מהגרעינים את קליפתן, שאז ודאי הוכשרו גרעיני הכוסמת בביאת מים עליהם, דאי לאו דשרא להו לגרעיני הכוסמת במויא — לא הוה מיקלפא.

ואמאי קרי ליה לכוסמת "חילקא"? הרי אין הכוסמת נשברת ומתחלקת, אלא נדושת!

דשקל חילקייהו, שנוטל את הקליפות ונהיים הגרעינים חלקים.

מיתבי לרב דימי, דאמר חילקא היא

כוסמת, מהא דתנן במסכת נדרים [נה ב]:

הנודר מן הדגן — אסור אף בפול המצרי יבש, ומותר בפול המצרי לח, ומותר באורז בחילקא וטרגים וטיסני.

בשלמא למאן דאמר, אביי, דאמר לעיל חילקא טרגיס וטיסני הם חלוקת גרעין הדא לתרתי, הדא לתלת, וחדא לארבעה — שפיר הותרו לנודר מן הדגן. הכיין שנחלקו ונשתנו, נפקו להו מתורת דגן שנדר ממנו, ומותר בהם.

אלא למאן דאמר רב דימי, שחילקא היא כונתא — למה מותר בהן אחר דישא? הרי דגן מעליא הוא, שהרי הכוסמת מחמשת מיני דגן היא?!

ומסקינן: קשיא.

רב הונא שרא להו להנחו כרופייתא, מוכרי בשמים, למיזל לזבוני במועד, כי אורחיהו,

בשוקא.

איתיביה רב כהנא לרב הונא: איך מותר למכור בפרהסיא? והרי שנינו ברייתא בכתוספתא: חנות שהיא פתוחה לסטיו, לזוית הרחוב, בצדי רשות הרבים — פותח ונועל חנותו במועד כדרכו, לפי שאינה ככל החנויות הפתוחות לרשות הרבים.

אבל חנות הפתוחה לרשות הרבים — פותח דלת אחת ונועל אחת, שלא תהיה פתיחת החנות כדרכו בימות החול.

וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות⁽⁹¹⁾ — מוציא ומעטר את שוקי העיר בפירות, בשביל כבוד יום טוב האחרון.

ומדייק רב כהנא: רק מפני כבוד יום טוב האחרון, אין, התירו להוציא ולעטר ולמכור בפרהסיא. אבל שלא מפני כבוד יום טוב, לא התירו!⁽⁹²⁾

שכאשר פתוחה החנות לרשות הרבים, אינו פותח כדרכו. ותירצו, שהיה אפשר להעמיד הרישא ביום טוב עצמו [עיין ביצה יא], אבל במועד היינו מתירים בכל ענין, ולכן הוכיח מהסיפא, שאפילו במועד יש לאסור, כשאינו לצורך יום טוב האחרון.

והקשה הקרן אורה, שעדיין היה יכול להוכיח ממשנתנו, שמוכרי פירות אינם מוכרים אלא בצניעא. ותירץ, שרב הונא היה יכול לפרש דברי רבי יוסי שבמשנתנו, שבא להקל, ולומר, שאין איסור במכירה בפרהסיא, אלא שיש מקומות שהחמירו על עצמם בדבר זה, ואם כן במקום שלא נהגו, מותרים למכור אף בפרהסיא [כמו שנסתפקה בזה הגמרא לעיל], ולכן הוצרך להוכיח מהברייתא.

91. הרמב"ם [שם ז כג] כתב "ערב יום טוב האחרון של חג הסוכות". וביאר המגיד משנה, ששמיני עצרת חשוב כרגל בפני עצמו, ועל כן הקילו בענין זה. והוסיף הכסף משנה, שזהו דוקא לענין עיטור השוקים בפירות [כלומר, שטיחתם מחוץ לחנות לעין כל], אבל לענין מכירה בפרהסיא, אף בערב שביעי של פסח, מותר, לצורך החג. והקשה הדרישה, אם כן, מה הקשינו "שלא מפני כבוד יום טוב לא", הרי יש ליישב כמו כן ולומר, שזהו דוקא לענין עיטור השוקים, אבל מכירה בפרהסיא יש להתיר אף בכל ימי המועד.

ובשיטה כתב, שאף המכירה בפרהסיא לא הותרה אלא בערב שמיני עצרת.

92. הקשו התוס', מדוע לא הקשינו מן הרישא,

וקשיא לרב הונא, שהרשה למכור במועד בפרהסיא⁽⁹³⁾.

ואילו הא דהתירו היינו בתבלין, שהכל יודעים שלצורך המועד הם, שאינם ראויים להתקים זמן רב, ולכן יכול למוכרם בפרהסיא.

ומתריצין: לא קשיא.

הא דאסרו למכור כדרכו הוא בפירי, שיש לחשוך שקונה לצורך ימות השנה. וזה טעם ההיתר של רב הונא גם בבשמים, שניכר שהם לצורך החג.

הדרן עלך מי שהפך

מלקיחתם שהיא לצורך אותו היום, כבשמים, אף על פי שהם מתקיימים זמן רב. והמשנ"ב [לו ושעה"צ לה] דן לענין מכירת שאר דברים, האיך נדון בהם.

93. פירשו הראשונים שיסוד ההיתר הוא, שהם דברים שאינם מתקיימים זמן רב, ועל כן ניכר שהמכירה נעשית לצורך הרגל. והביא המשנ"ב [תקלט לג], שהוא הדין לענין דברים שניכר

פרק ואלו מגלחין

מתניתין:

אלא שהוציאו מכלל גזירתם את האנשים שנאנסו ולא יכלו לגלח בערב הרגל.

ואלו מגלחין במועד:

הבא מן הדרך, ממדינת הים⁽¹⁾, ולא היה יכול להתגלח בהיותו בדרך⁽²⁾.

והבא מבית השביה, והיוצא מבית האסורין, שלא יכלו לגלח שם⁽³⁾.

והמנודה שהתירו לו חכמים את נידויו במועד, והמנודה אסור בגילוח⁽⁴⁾.

אסור להתגלח במועד אפילו אם הגילוח הוא ליפות עצמו במועד.

ודבר זה גזירת חכמים הוא, שלא יכנס אדם למועד כשהוא "מנוול", שאינו מגולח. כי חששו חכמים, שישהה אדם את הגילוח לימי חול המועד, שבהם הוא פנוי ממלאכה, ונמצא שנכנס למועד כשהוא אינו מגולח.

ולכן גזרו חכמים שלא יתגלחו במועד.

ומשום שחובת הגילוח לכבוד המועד חל עליו בערב הרגל, ולא קודם לכן. ויש לעיין לענין הלילה של ערב הרגל.

והעיר הרש"ש [לקמן יז], שהרי הדבר פשוט, שכאשר חל ערב יום טוב בשבת, ודאי מי שלא גילח ביום ו' שלפניו אף על פי שהיה בידו לגלח, אינו מגלח במועד, ואיננו מחשיבים אותו לאנוס כיון שבערב הרגל היה אסור לגלח משום איסור שבת. וצריך לומר, שבאופן זה הקדימו חכמים את חיוב הגילוח לכבוד הרגל, ליום ו', מה שאין כן בשאר שנים, וכנ"ל.

3. בירושלמי מפרש, שאפילו כשהיה בבית האסורין של ישראל, שהם מניחין לו לגלח, אף על פי כן אנו דנים אותו כאילו היה אנוס על הגילוח, ומשום שבבית האסורין הוא שרוי בצער ואין לבו פנוי לגלח שם.

4. נחלקו הראשונים בזה. שלדעת הרמב"ם [יו"ט ז יח], בכל אופן הרי הוא מותר לגלח, ואף על פי שהיה יכול לבוא קודם הרגל לפני בית דין שיתירו לו את נידויו, ולא בא. והמשנה למלך [שם יט בסוף דבריו] מבאר טעמו, שדי לנו בזה

1. פירשו הראשונים, שאדם זה בא ממדינת הים בתוך המועד, או שבא בערב יום טוב סמוך לחשיכה, בזמן שכבר לא היה יכול לגלח.

2. כתב הריטב"א, שהכונה היא לכל מקום שהוא חוץ לארץ ישראל. אבל המגן אברהם [תקלא ו] כתב, שדוקא כשבא ממקום רחוק, אז התירו לו לגלח, שבאופן זה מפורסם הדבר, אבל כשבא ממקום קרוב, אף על פי שהיה אנוס ולא היה יכול לגלח קודם הרגל, הואיל ואין יציאתו ידועה כל כך לבני אדם, אין להתיר לו לגלח, מפני מראית העין. ולכן נקט התנא "מדינת הים", שמשמעותו מקום רחוק, וכמו שכתבו התוספות בגיטין [ב א].

עוד כתב המגן אברהם, שדוקא כשלא בא במקום ישוב בערב יום טוב עד סמוך לחשיכה, אבל אם בא למקום ישוב בעוד היום גדול, אף על פי שלא בא לעירו אלא סמוך לחשיכה או בתוך המועד, אינו מגלח, שהרי יכול היה לגלח במקום חניתו, אף על פי שאינו עירו.

ומבואר מדבריו, שהכל תלוי בערב הרגל, ואפילו היה ביום שלפניו במקום ישוב, ובערב הרגל עצמו היה בדרך, הרי הוא מגלח במועד.

וכן מי שנשאל לחכם במועד על נדרו שנדר שלא להתגלח, והותר לו נדרו במועד⁽⁵⁾.

והנזיר שנטמא, וכן המצורע שנרפא, ועתה הוא עולה מטומאתו לטהרתו, וצריך להתגלח, מותר להתגלח ברגל, היות ולא היה לו פנאי לכך לפני הרגל⁽⁶⁾.

גם על כיבוס גזרו חכמים, ואפילו לצורך

המועד, ולא התירו אלא למי שלא היה יכול לכבס לפני המועד:

ואלו מכבסין במועד: הבא ממדינת הים ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין ומנודה שהתירו לו חכמים את נידויו במועד יא-א (היות וכל זמן שהיה מנודה הוא אסור בכיבוס).

ביום השביעי לטומאתו, ואח"כ מתחיל למנות כל ימי הנזירות מתחילה. אבל הנמוקי יוסף ועוד ראשונים מפרשים, ש"נזיר" הנזכר במשנתנו הוא בנזיר טהור, שנשלמו ימי נזירותו ומצווה אז לגלח ראשו, ו"העולה מטומאתו לטהרתו" מתפרש על מצורע בלבד. וכן דקדק הרש"ש ממה שנאמר "מטומאתו לטהרתו" בלשון יחיד, ולא בלשון רבים.

והר"ע מברטנורה הוסיף, שהנה בנגעי ראש או זקן [נתקים] נאמר, שהוא צריך לגלח לאחר הסגר ראשון, ומכל מקום לא הוצרך התנא להשמיענו בו שהוא מותר לגלח במועד [לדעת המתיר לראות הנגע בין הסגר להסגר, עיין לעיל ד"ח], הואיל ואינו מגלח אלא סביבות הנגע, שהוא דבר מועט, ואינו בכלל גזירת תגלחת שאסרו חכמים. והפמ"ג [א"א יב] הוציא חידוש דין מדבריו, שאדם הנצרך להקזיז דם במועד, מותר לו לגלח סביבות מקום ההקזה, שהרי אינו אלא דבר מועט. ועיי"ש במג"א ובביה"ל. ויש שרוצים ללמוד מדברי הרע"ב, לענין איסור כיבוס במועד, שאינו אלא בבגד שלם, אבל מותר לכבס כתם הנמצא בבגד במקום אחד.

ומסקנת הגמרא לקמן היא, שנזיר ומצורע מותר להם לגלח אף על פי שהיה להם אפשרות לגלח קודם הרגל, כלומר, שהגיע יום תגלחתם, ושם יתבאר.

אבל הרמב"ם [זו יט] היה גורס במשנה "והעולה מטומאתו לטהרתו", ומפרש, שכל

שהוא אנוס על עצם הגילוח, אף על פי שהיה בכוחו להפקיע את הסיבה המעכבתו מלגלח. ועיי"ש נפקא מינה נוספת ממחלוקת זו, ויתבאר בהערה 121.

אבל לדעת הרא"ש, דוקא כשלא היה באפשרותו קודם הרגל לפייס את בעל דינו וכדומה, אז נחשב הוא לאנוס, ומגלח. ולמד כן מדברי הירושלמי. ועיין בבית יוסף.

5. גם בענין זה נחלקו הרמב"ם והרא"ש, האם בכל אופן יש להחשיבו כאנוס, או דוקא כשלא היה אפשר להתיר הנדר קודם הרגל, וכגון שלא בא החכם לעיר, או שלא נמצא לו פתח להתיר על ידו את הנדר. אלא שבענין זה יש יותר סברא להקל ולהחשיבו כאנוס, אף על פי שהיה יכול להתירו קודם, שהרי היה אז בדעתו לקיים את הנדר כדינו. כן כתב המגן אברהם.

וכל זה לענין נדר שבא לישאל עליו במועד, שבזה יש מקום לומר שאינו נחשב לאנוס, הואיל ויכול היה לישאל גם קודם לכן, אבל לענין נזיר שהשלים ימי נזירותו ובא לגלח במועד [שנלמד לקמן במשנה], בזה הדבר פשוט שהוא נחשב כאנוס, שהרי רצונו היה לקיים את נדרו כדין בלא לישאל עליו, וכפי שאכן כך עשה באמת. ועיין עוד בקרן אורה.

6. רש"י מפרש תיבות אלו, בין לענין נזיר ובין לענין מצורע. שנזיר טמא, מגלח שער ראשו